

Otto Gutfreund

málo známý
a neznámý

Deset nově objevených autorských sáder v eAntiku a nová edice bronzů.

Na bechyňské keramické i na Umělecko-průmyslové škole v Praze studuje bez jakýchkoli úspěchů, ale stane se nejvýznamnějším českým sochařem 20. století.

Jeho otec je malý venkovský konzervativní podnikatel, ale domluví mu studia u nejmodernějšího francouzského sochaře v Paříži.

Dobrovolně se přihlásí do francouzské armády, aby bojoval proti Rakousko-Uhersku, ale neprávem skončí v internačním táboře jako nepřítel Francie.

Musí se občansky očistit a rehabilitovat, ale stane se oficiálním sochařem první republiky.

Jeho největším dílem je reliéf na téma československých legií, ale do těch mu za války nebylo povoleno vstoupit.

Je racionální a přemýšlivý, ale tvoří jemné a citlivé sochy.

Pochází z velmi soudržné rodiny a je hluboce rodinně založený, aležení se velmi pozdě a zůstává bez dětí.

Profesurou na Umělecko-průmyslové škole se konečně vysvobodí ze závislosti na státních zakázkách, ale brzy nato se nešťastnou náhodou utopí.

Otto Gutfreund

jediný český sochař evropského významu.

Všechna Gutfreundova díla, která jsou v Národní galerii (kromě dvou), byla zakoupena nebo získána teprve po jeho smrti.

Když bylo letos objeveno deset Gutfreundových veřejnosti málo známých nebo neznámých prací, Národní galerie o ně neměla zájem a musel je koupit malý soukromý podnik eAntik.

Námořník, 1926, bronz, výška 24,4 cm

Nerealizovaný návrh na sochařskou výzdobu domu Anglobanky v Praze spadá do Gutfreundova třetího tvůrčího období (1920-1925), období nové věcnosti a civilismu. Autor například nekopíruje vnější podobu námořnické uniformy, ale vyjádří ji pouze jedním charakteristickým znakem – límcem, skutečnost poetizuje a zjednodušuje.

Příjemný zážitek nad plastikami Otto Gutfreunda nabídl Studio 1809, s.r.o., které je zpřístupnilo v obchodě eAntik. Klade se pochopitelně otázka, odkud pochází tento soubor, zda jej v místě nálezů uložil sochařův přítel či neznámý sběratel. Kromě rané Toalety a reliéfu Cihlářů (1911) jde většinou o díla z dvacátých let. Nejvýznamnějším ziskem je dříve neznámý návrh vlysu Návrat legií (pro Gočárovu Legiobanku, 1921) v patinované sádře. Pozornost vzbuzuje sádrový odlitek studie Námořníka (1923, původně pro Gočárův Dům Anglobanky) a rovněž studie busty k podobizně T. G. Masaryka, na níž autor pracoval v mezidobí let 1925-26. Zachovala se v dobrém stavu, její další odlitky jsou ve sbírce Národní galerie a Oblastní galerie v Hradci Králové. Přínosem souboru jsou též Gutfreundovy plastiky psů, které vytvořil z podnětu svého celoživotního druhá, malíře Emila Filly. V horším stavu byly nalezeny tři studie k soutěžnímu návrhu na Pomník Bedřicha Smetany pro Prahu (1926). Jejich zachování bude vyžadovat náročnou práci restaurátora. V každém případě si eAntik zaslouží ocenění za zisk uvedeného souboru přípravných studií z tvorby Otto Gutfreunda.

Doc. PhDr. Jiří Šetlík, CSc

Dům bývalé Legiobanky

v Praze Na Poříčí od architekta Josefa Gočára s Cutfreundovým vlysem
Návrat legií.

Detail vlysu Návrat legií

v definitivním provedení, pískovec

Detail vlysu Návrat legií

bronz 1:10

Návrat legií, 1921, reliéf, bronz, 17,2 x 192,6 cm

Vlys Návrat legií pro Gočárovu Legiobanku v Praze je spolu s pomníkem Babičky Boženy Němcové nejvýznamnější Gutfreundovou veřejnou prací. Originální sádrový reliéf je v měřítku 1:10 (17,5 x 197 cm) a v katalogu autorova díla je označen jako neznámý. Jeho letošní náleží je považován za událost desetiletí. Autor zpracoval ještě model 1:3 (44 x 642), podle kterého byl vlys zvětšen, vytesán z pískovce a umístěn na fasádu Legiobanky. Oproti definitivnímu provedení se model 1:10 vyznačuje magickým výrazem zjednodušené stylizace.

Cihláři, 1911,
závěsný reliéf, bronz, 43,6 x 67,4 cm

První autorova skutečně významná práce a zároveň jediné velké dílo jeho předkubistického období. Modelace je expresivní, zadní plocha dramatická, klasická pravidla reliéfu jsou záměrně porušena (postavy jsou zabořeny do masy reliéfu, neplatí, že to, co je od diváka dál, musí být v reliéfu hlouběji), primitivizace obličejů pod vlivem Bourdella, „egyptská“ stylizace těl (záda plošně, nohy z profilu). Reliéf v sádře byl poprvé vystaven v roce 1912 v Praze v Obecním domě.

Stojící pes boxer, 1927,
bronz, výška 39,5 cm, délka 46,3 cm

Boxer jménem Babekan-ben-Satan patřil autorovu velkému příteli a kolegovi Emilu Fillovi. Stojí v nepatrném předklonu, zdánlivě bez pohybu, ale jeho tělo vyzařuje pozorné napětí a zaujetí. Patří k dílům posledních měsíců autorova života – je datován rokem 1927. Otto Gutfreund se 2. června 1927 nešťastnou náhodou utopil ve Vltavě poblíž Střeleckého ostrova.

Toaleta, 1911,
bronz, výška 43,6 cm

Toaleta je jedním z prvních Gutfreundových děl jasně kubistického výrazu. Toaletou v sádrovém provedení se Gutfreund prezentoval na soudobých výstavách, například v Praze v Obecním domě 1912, v Berlíně 1913, nebo v Lipsku 1914. Na uměleckém trhu se objevují odlišky s tak velkými odchylkami od Gutfreundova modelu, že jsou jen obtížně vysvětlitelné neprofesionalitou při odlévání a jedná se patrně o odlišky ze zcela nekompetentně vytvořených nových modelů.

Podobizna T. G. Masaryka, 1925-26, busta, patinovaná sádra, výška 49,6 cm

Gutfreund připravoval nejprve pomník TGM pro Hradec Králové. Zpracoval dva modely výšky 32 cm a dále model šestinový (výška 54.5 cm). Poté práci na postavě přerušil, udělal studii Masarykových rukou a definitivní podobu Masarykovy hlavy si ověřil na bustě ve skutečné velikosti. Pak teprve dokončil pomník pro Hradec Králové a následně zpracoval jeho modifikaci pro Nitra, Poděbrady a Kroměříž. Busta z roku 1925 - 1926 se tak stala „matečnou hlavou“ nejméně čtyř Masarykových pomníků.

Pomník Bedřicha Smetana, 1926

Soutěže na pomník se Gutfreund účastnil spolu s architektem Pavlem Janákem a malířem Františkem Kyselou. Měl stát v parčíku dnešního Smetanova nábřeží v blízkosti Národního divadla. Autoři zvolili velkorysou koncepci. Navrhli parčík ze tří stran uzavřít monumentální zdí s Kyselovým mozaikovým vlysem znázorňujícím život Smetany. Ve volném prostoru vymezeném zdí pak Gutfreund rozmístil celkem deset soch a sousoší, která symbolizovala bohatost Smetanova díla. Dominantou celého souboru byl Smetana, dalšími sousošími pak Génius hudby křísí národ a v širším okolí dalších osm sousoší: Minulost, Český kraj, Láska, Tanec, Příroda, Boj, Vítězství a Píseň. Žádný z návrhů soutěže nebyl realizován.

Bedřich Smetana, patinovaná sádra, výška 44,6 cm
Génius hudby, sádra, výška 34,4 cm, šířka 43,6 cm
Boj, sádra, výška 29 cm

Muž s dítětem, 1913, sádra, výška 32,4 cm

Je to skica buď výzdoby komplexu budov na rohu Václavského náměstí a Štěpánské ulice (1913), což naznačuje zachovalá korespondence, nebo k soutěži na výzdobu portálu městského sirotčince (také 1913). Druhé alternativě více odpovídá její symbolika - ochrana a pocit bezpečí, které dospělá postava vytváří pro dítě důvěřivě hledící do světa před sebou. Skica je provedena velmi úspornými výrazovými prostředky, přesto svojí vyrovnanou harmonií ovládá široké okolí.

Před několika lety jsme v eAntiku vystavili krásný soubor sádrových a hliněných modelů plastik z pozůstalosti sochaře Jana Laudy. Měli jsme z něho radost. Ukázalo se ale, že o „zašlou sádru“ nebo „uschlou hlínu“ nikdo nemá zájem. Bylo nám to líto, řekli jsme si, že je to ztracený projekt a marně vynaložená energie, ale v obchodě jsme si to nechali. Jenže úplně zbytečné to nebylo.

Jednoho dne se u nás zastavila paní, rozhlédla se a Laudy si všimla. „Vás zajímají i tyhle věci?“ zeptala se a ukázala na Laudovu sádrovou figuru. Kývli jsme, že ano.

„My toho máme plný ateliér, nevíme, co s tím, nikdo to nechce a přitom je v tom i nějaký Gutfreund.“

Jeli jsme se tam podívat a co jsme našli, nám vyrazilo dech. Polorozpadlý ateliér plný soch, fragmentů soch a asi po kolena haraburdí, odpadu, prázdných lahví a stavebního rumu, to vše prolité záplavami z roku 2002. Noví majitelé prostoru byli naštěstí inteligentní a vzdělaní lidé a místo aby ateliér „uklidili“, chovali se k němu jako archeologové. Týdny očišťovali sochy a torza soch, po vrstvách prohrabávali suť a vytrídili i drobné úlomky sádry, takže zachovali vše, co se zachovat dalo. Postupně kromě velkých a zachovalých plastik patrně sochařky Svaty Hajerové, jedné z předchozích uživatelek ateliéru, našli několik signovaných prací Otty Gutfreunda. My jsme potom spolu s restaurátorem Preclíkem identifikovali ještě asi šest dalších jeho děl. Vesměs se jednalo o primární sádrové odlitky nebo modely.

K nejcennějším nálezům patří bezpochyby dva metry dlouhý model k reliéfu Návrat legionářů, který je v definitivní velikosti osazen na Gočárově Legiobance v Praze, reliéf Cihláři z roku 1911, busta TGM, pes Emila Filly nebo figura námořníka pro fasádu Anglobanky z roku 1926.

Akademický sochař Zdeněk Josef Preclík všechny nálezy pro eAntik postupně restauroval, odlily se zabezpečovací sádrové kopie a z většiny modelů byla odlita i edice certifikovaných bronzů.

Energie, kterou jsme zdánlivě marně věnovali Janu Laudovi, nás přivedla na stopu jednoho z nejpозoruhodnějších objevů poslední doby.

Zobrazení velikostí jednotlivých děl Otty Gutfreunda ve stejném měřítku.

Otto Gutfreund (1889 - 1927)

Nejvýraznější sochařská osobnost české moderny a současně jeden z prvních, ne-li úplně první z evropských sochařů, který domyslel principy kubismu v plastice, osvobodil ji od povrchní závislosti na malířství a dovedl ke stylově svébytnému výrazu.

3. 8. 1889 narozen ve Dvoře Králové
do 1909 Keramická škola v Bechyni a Uměleckoprůmyslová škola v Praze
- 1909/1910 studuje v Paříži u E. A. Bourdella (8 měsíců)
1910/1914 v Praze, členem Skupiny výtvarných umělců, spolupracovníkem Uměleckého měsíčníku, krátká perioda expresivní modelace (Cihláři) a vrcholné období kubismu (Toaleta)
- 1914/1918 v Paříži těsně před válkou (4 měsíce), ve francouzské armádě na frontě (20 měsíců) a internace v zajateckém táboře (2 roky a 9 měsíců)
v roce 1916 krátké vyvrcholení kubismu (nedochované plastiky z dřevěného odpadu), pak deprese z nespravedlivé internace a neschopnost tvořit
- 1919/1920 v Paříži po válce (8 měsíců), bída, neschopnost uplatnit se
1919/1920 dozrívání kubismu, počátek nové věcnosti
1920/1927 trvale v Praze, vrcholné období poetizovaného civilismu, nové věcnosti (Návrat legií, Námořník), současně ale přetíženi státními zakázkami a soutěžemi (pomník Bedřicha Smetany, TGM)
- 1926 29. dubna se žení s Miladou Lindnerovou
1926/1927 od 3. srpna 1926 profesorem na Uměleckoprůmyslové škole, učí od 1. října, krátký náběh na nové tvůrčí období abstrahovaného tvaru
2. 6. 1927 ve třiceti osmi letech nešťastnou náhodou umírá

Literatura:

Jiří Šetlík: Otto Gutfreund, dopisy, korespondence, Odeon 1988
Kolektiv: Otto Gutfreund, katalog k výstavě, 1995, NG v Praze
Josef Císařovský: Oto (!) Gutfreund, SNKLHU, 1962
Jan Pečírka: Otto Gutfreund

eAntik

www.eantik.cz
Praha 7, Kostelní 14
e-mail: eantik@eantik.cz
736 646 913 – Daniela Čechová a Jolana Stádníková
603 153 914 – Michael Třeštík
© Michael Třeštík © foto Tomáš Třeštík